

Rasim Dupljak

KARAKTER RATA U BiH 1992. - 1995. godine

Rezime

Krajem 2001. godine, u organizaciji naučnoistraživačkog instituta Ibn Sina u Sarajevu, održan je naučni skup na temu “Karakter rata u Bosni i Hercegovini 1992.-1995. godine”. Pozvani su brojni naučni i javni radnici iz oba entiteta i iz sva tri konstitutivna naroda da iznesu svoje lične ocjene, o karakteru rata u BiH 1992.-1995. godine, zasnovane na naučnim činjenicama. Odazvao se značajan broj naučnih i javnih radnika, te po prvi put od završetka rata, na jednom mjestu govorili o jednoj temi sa različitih aspekata. U ovom prilogu ćemo vam predstaviti najznačajnije dijelove iz nekoliko uvodnih izlaganja, a ocjenu uspjehnosti skupa prepuštamo vama, uvaženi čitaoci.

Okrugli stol je, poslije kraćeg obraćanja predsjednika organizacionog odbora i direktora Instituta, počeo sa radom izlaganjem profesora Miće Carevića na temu:

“Teškoće definisanja karaktera rata u Bosni i Hercegovini 1992.-1995. godine”

Svoje izlaganje gospodin **Carević** počinje ovim tvrdnjama:

“Secesijom bivših jugoslovenskih republika, priznavanjem i proglašenjem BiH, kao samostalne i suverene države, 6. aprila 1992. godine, stvoren je, u državno-pravnom smislu, državni imrpovizorij, jer ta država od početka nije imala bitna svojstva države: ni jedinstven teritorij, ni stanovništvo, ni vlasti, bez elementarnog državotvornog potencijala.”

Kako li je međunarodno priznanje mogla dobiti država bez jedinstvenog teritorija, stanovništva...?

“Osim toga, oni koji su tražili i priznali BiH za nezavisnu i samostalnu državu prekršili su Ustav SFRJ i Ustav BiH o konstitutivnosti i ravnopravnosti tri naroda i propise o referendumu, jer su ignorisali prava i volju jednog naroda. Zbog toga je BiH sve do Dejtonskog sporazuma bila državna fikcija.”

Da li je referendum srpskog naroda, nekoliko mjeseci prije, ignorisao prava i volju ostala dva naroda?

“Dejtonski sporazum je to ispravio. On je utvrdio konstitutivnost i ravnopravnost tri naroda BiH sa dva entiteta, Skupštinom BiH u kojoj su Vijeće naroda i Predstavničko vijeće sastavljeni na bazi pariteta i konsenzusa. I Predsjedništvo je sastavljeno na bazi pariteta. Nije li se to moglo učiniti i 1992. godine, nije li nasilna secesija bila gruba greška i proglašavanje krnje BiH kao samostalne i suverene države bio avanturizam? Ali, vođe BiH nisu htjele ni da čuju. Njima se žurilo da BiH proglase nezavisnom i samostalnom državom kako bi sukobe koji su već nastali proglasili agresivnim napadom na nezavisnu državu i tako izbjegli odgovornost za brutalni rat koji je nastao.”

Aktivnosti na osamostaljivanju R BiH počele su poslije izvještaja Badinterove komisije da se SFRJ nalazi u procesu disolucije, a prema uslovima koje je 16.12.1991. godine propisala EZ.

“Na području bivše Jugoslavije, naročito u Hrvatskoj i BiH vođen je rat koji je bio etničko-vjerski, kao reakcija na istorijsko-civilizacijsku zakašnjelost i vođen je na najreakcionarniji način. Cilj nije bilo mijenjanje društveno-ekonomskog i političkog uređenja već borba za zaokruživanje etničko-vjerskih teritorija, stvaranje teritorije tzv. ‘krvi i tla’.”

Da bi se ta ideja ostvarila, primijenjeno je etničko čišćenje, progon i pogrom pripadnika drugih naroda, pljačke i paljevine, rušenje naselja i bogomolja, čak i grobalja, sa suludim uvjerenjem da će se na takav način zatrijeti svaki trag drugim narodima koji su tu živjeli.

Rat u Bosni i Hercegovini je bio rat protiv države Bosne i Hercegovine, sa ciljem stvaranja Velike Srbije i Velike Hrvatske.

“Ako se već govori o agresiji, onda su agresiju na SFRJ, gledano sa stanovišta međunarodnog prava, izvršile EZ i SAD, kao i sve republike koje su izvršile nasilnu secesiju, uz pomoć međunarodnog faktora.”

Jedinice AR BiH su poslije 6. 4. 1991. godine izvršile agresiju na SFRJ. Zar ne?

“U sarajevskoj štampi moglo se pročitati da su ‘Srbija, Crna Gora, JNA, dio Srba u Hrvatskoj i BiH krenuli u osvajački rat 1991.-92. godine.’ To je najviši nivo laži i ideološke ostrašćenosti i nema veza sa stvarnošću. Da su toliki Srbi i JNA sa svojih sedam korpusa koji su se u BiH povukli iz Slovenije i Hrvatske krenuli u ‘agresiju’ koliko bi se dugo održala BiH?”

Republika BiH je izdržala sve ovo, plus agresiju od strane Republike Hrvatske, a AR BiH koju su činili Bošnjaci, Srbi i Hrvati odbranila je suverenitet BiH.

“Niti jedan od tri naroda u BiH ni na pomolu nema Gintera Grasa, Habermasa, Markuzea, Froma, ili Vilija Branta koji su izvršili radikalnu kritiku njemačkog nacizma i pripremili njegovu denacifikaciju.”

Kritika «vlastitih nacizama» neka počne privođenjem optuženih za ratne zločine u BiH haškom sudu, a ostalo je manje-više poznato.

“Strašne stvari su se dogodile među nacijama i u nacijama u BiH,

a ne samo od jedne nacije, kako se želi prikazati. Niti jedna nacija ne može opravdati svoje zločine time što ih je činila i druga nacija ili da jedna nacija prebaci svoje zločine na druge, kako se to pokušava. Narodi u BiH nemaju znanstvene i patriotske inteligencije koja trenutno može naći zajednički jezik o ocjeni proteklog rata, iako je manje-više sve jasno.”

Griješ je opravdati koliko i vršiti ratne zločine, a u BiH svakim danom ima sve više «znanstvene i patriotske» inteligencije koja je saglasna u ocjeni karaktera minulog rata.

“Poslije svega što se dogodilo u ovako katastrofalnom ratu, nalazimo se u prelomnom trenutku: ili ćemo ići prema miru i demokratskim procesima, prihvatajući norme zajedničkog življenja, ili ćemo dopustiti da i dalje propadamo.”

Izgradnja čvrstog mira, jačanje demokratskih odnosa i osnovnih ljudskih prava građana, te uključivanje u evro-atlantske integracije, gdje nam i jeste mjesto, nema alternative.

Za **generala Jovana Divjaka** nema dilema kada je u pitanju karakter rata u BiH, kao ni ko ga je počeo.

“Rat je otpočeo Milošević. A otpočeo ga je jer je bio na ivici poraza unutar Jugoslavije, a i u samoj Srbiji posle 9. marta ‘91. Počelo je sukobom između tvrdog i mekog krila u SKJ. Pošto nije uspeo da održi vlast u SKJ, Milošević rešenja traži u JNA, koja je bila jača od Partije i vlasti. On je procenio da je JNA projugoslovenski indoktrinirana, a u to vreme se osećala obezglavljena.”

– General Divjak dalje napominje:

“Cilj koji je Milošević postavio fascinirao je srpski narod, ‘svi Srbi u jednoj državi’ postao je nacionalni i društveni ideal. To je podrazumevalo promenu unutrašnjih granica; razmenu stanovništva, (što je samo eufemizam za etničko čišćenje); geopolitičko preoblikovanje balkanskog prostora.”

JNA štiti Miloševićeve interese

“Jugoslovenska narodna armija, kojoj je ostao samo naziv, jer u njoj nije bilo Slovenaca, Hrvata, Muslimana, postala je plaćenička vojska koja je štitila Miloševićeve interese. General Kadijević u knjizi «Moje viđenje rata», bestidno objašnjava da se JNA 1991. godine transformisala u tri vojske: vojsku Srpske Krajine u Hrvatskoj, vojsku Republike Srpske u BiH i Jugoslovensku vojsku u Jugoslaviji.

Pošto je JNA u januaru 1991. godine morala napustiti R Hrvatsku, svi njeni efektivni-ljudstvo i tehnika od januara do juna su raspoređeni u Bosni i Hercegovini i moja je ocena – tada su izvršili okupaciju Bosne i Hercegovine. U to vreme u BiH bilo je 80.000-100.000 vojnika, tenkova oko 800, preko 3000 artiljerijskih oruđa, avijacija, logistika. U skladištima je bilo svih vrsta municije u količinama za 6-8 godina rata.”

Strateški ciljevi agresora u ratu protiv RBiH

“Osnovni strateški cilj je bio ovladati celokupnom teritorijom BiH za 20-25 dana, a Sarajevom za jednu sedmicu. To je pakleni cilj koji smo videli u zaplenjenoj dokumentaciji 3. maja 1992. godine.

Namere Slobodana Miloševića da «potčini» bosanske Muslimane i bosanske Hrvate mogu se jasno uočiti iz optužnice Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju, kojom se Slobodan Milošević optužuje za genocid, zločin protiv čovječanstva, teže povrede Ženevskih konvencija i kršenje zakona i običaja ratovanja.

Posle ove optužnice nema skoro nikakve svrhe da se vrši drugačije tumačenje odgovornosti Miloševića za sva zla učinjena u periodu od deset godina.

Najbrutalniji poduhvat Slobodana Miloševića bio je prisilno i trajno uklanjanje većine nesrba s velikih delova teritorije RBiH.”

Govoreći o vojnim aspektima Odbrambeno-oslobodilačkog rata, general Divjak zaključuje:

“Do 1994. godine izvodili smo odbrambeni rat, jer nije bilo tehničko-materijalnih sredstava za preduzimanje opsežnih napadnih akcija. Na većem delu ratišta vođena je neravnopravna borba. Bosna i Hercegovina je preživljavala teške trenutke u 1993. godini boreći se protiv dva agresora. Hrvatskog veća odbrane, vojske hrvatskog naroda u Bosni i Hercegovini potpomognuta ljudstvom i TMS-om iz Hrvatske težila je uspostavljanju granica Nezavisne države Hrvatske iz Drugog svetskog rata. Na više bojišta odlično su surađivali sa vojskom Republike Srpske.

Tek krajem 1994. godine počinju aktivna napadna borbena dejstva većih razmjera, ali nikada sa strategijskim ciljem i ostvarenim rezultatima.

Armija je uz velike napore odbranila što se odbraniti moglo. Nažalost, Dejton je priznao teritorijalna osvajanja od strane agresora od Republike Srpske koja je do posljednjeg dana rata bila izdašno podržavana u ljudstvu i TMS-u iz Beograda.”

Veoma sažeto i ubjedljivo, o agresiji na RBiH, govorio je nekadašnji član Predsjedništva RBiH **Stjepan Kljuić**, a svoje izlaganje je naslovio:

Agresija na Republiku Bosnu i Hercegovinu 1992. godine

“Nakon istinskih pokušaja većine republičkih lidera da se sačuva Jugoslavija u novom konfederalnom obliku, te da se unutarjni politički i gospodarski odnosi reguliraju poštenije i na tolerantnijim principima, došlo je do državnog udara onih koji su se formalno najviše zalagali za očuvanje te države. Razoren je njen ustavni poredak, preuzeta je vojska i policija, bitno narušen njen multinacionalni sastav i, uopće, karakter ovih institucija. Upadom u platni sustav država je pokradena, a izuzev Slovenije sva republička rukovodstva su pristala na rušenje Teritorijalne odbrane, kao posebnog garanta narodne sigurnosti. Bila

je to neoprostiva pogreška političkih dužnosnika, koja će u BiH biti plaćena ogromnom cijenom.

Slobodan Milošević se ogлуšio i na Badinterovu komisiju koja je s pravom, a na osnovi Ustava Jugoslavije iz 1974. godine, proglasila sve republike državama. Nije uvažen ni rezultat Referenduma za nezavisnost BiH, kojem je, to danas treba posebno naglasiti, veliki obol dao i srpski narod BiH. Rezultat od gotovo 65 posto glasova za nezavisnost države BiH bio je iznad očekivanja s obzirom na okolnosti, opstrukcije i na mnogim mjestima fizičko ometanje građana da se izjasne, BiH je proglasila nezavisnost, priznata je od većine zemalja svijeta, i 22. maja postala članica Ujedinjenih naroda. Sve je to bilo više nego legitimno, osim što Ujedinjeni narodi, shodno svojoj Povelji, nisu zaštitili novu članicu, a to je vješto iskoristio Milošević i nasrnuo na prostor i ljude koji nisu imali elementarnih uvjeta za obranu.”

Ruska podrška Miloševiću

“Analitičari već znaju da je Milošević imao za akciju podršku Rusije i da se bez njene pomoći ne bi nikada usudio na takav potez. Sve je ustvari dogovoreno, kakvog li cinizma, 9. svibnja 1991. godine u Moskvi, na poznatom susretu između Dmitrija Jazova i Veljka Kadijevića.“

Velika izdaja R BiH

“U posljednje vrijeme sve energičnije se javljaju ne samo vojni stručnjaci, nego, prije svega, političari raznih profila, koji odriču pravo nama žrtvama da nazovemo pravim imenom ono što se zbivalo u BiH 1992. godine i dalje. Ovom prilikom neću da se pozivam na Rezoluciju Vijeća Sigurnosti UN 752 ili 757. Želim da kažem da je ono što je bilo u Vukovaru, Dubrovniku, Ravnom, Bijeljini, Sarajevu, Zvorniku, Prijedoru, a prije svega Srebrenici, najcrnji fašizam, kakav nije postojao ni tijekom II svjetskog rata na ovim prostorima. Onaj tko

ne želi da vidi istinu, to je njegov osobni problem, ali bez utjecaja na historijsku ocjenu događaja. Kada je riječ o Bosni i Hercegovini, onda treba naglasiti da je u pitanju bila velika izdaja. Prvo međunarodne zajednice koja, razjedinjena, nije imala snage da prepozna oživjeli fašizam i zaustavi ga na vrijeme, drugo, izdaja ideje jugoslavenstva, koja je upravo u BiH imala svoje najjače uporište i, treće, izdaja građana BiH koji nisu bili spremni za nezavisnost svoje zemlje, dijelom i zbog toga što se u obje Jugoslavije nikada nije razvijao bosanskohercegovački patriotizam, nego samo jugoslavenstvo.”

Moralna odgovornost za počinjene zločine

“Ono što je zabrinjavajuće jest da se ni danas, nakon svega što je napisano i prikazano o događajima u BiH, ne osjeća moralna odgovornost onih koji su trebali dići svoj glas pred zločinima koji su počinjeni. Tužan sam što je upravo osuda tih nedjela došla samo od mislećih pojedinaca kao što su Latinka Perović, Bogdan Bogdanović, pokojni Ivan Đurić, nestali Ivan Stambolić i još nekolicine njih. Još uvijek nema javne osude zločina, i moglo bi se kazati da nasuprot tome postoji neskrivena namjera da se šutke pređe preko svega onoga što se događalo.”

Pomirenje će doći

“Naravno, pomirenje će doći, kao rezultat odnosa mladih generacija, i ja sam duboko uvjeren da će narodi na ovim prostorima jednog dana živjeti kao u zemljama BENELUX-a, međutim, da bi se došlo do tog stadija, potrebno je da pobijedi ISTINA!

Zato uvijek napominjem: onaj tko želi da sazna pravu istinu o zbivanjima 1992. godine u BiH neka pogleda snimljene materijale.

Neka se podsjeti na kronologiju događaja. Domaći i inozemni dokumenti govore o stravičnim zločinima.”

Rat se nije mogao izbjeći

“Da li se rat mogao izbjeći? Zaista nije. Sve je bilo mnogo ranije planirano. Zločini su dospjeli čak do perfekcije destrukcije. I ono što je danas najvažnije – Beograd i srpski narod se još ne otrežnjuje. Još uvijek se opravdavaju Miloševićevi ratovi, u takvom okruženju najmanje je moguće da očekujemo razjašnjenje ovoga što je bilo od međunarodne zajednice. To se neće dočekati. Zašto bi oni koji su tolerirali stradanja Vukovara i Dubrovnika, Sarajeva i Srebrenice danas imali interesa da pobijedi istina?”

Stoga je jedino važno da domaći ljudi na prostoru bivše Jugoslavije zajednički dođu do istine. Samo je to ispravan put za budućnost.”

Na kraju svoga izlaganja, gospodin Kljuić je istakao:

“Volim da kažem kako 1992. godine u Sarajevu za čestita i poštena čovjeka nije bilo dileme na koju će stranu. Tako želim da vjerujem da je danas mnogo više ljudi nego što ih je bilo jučer koji su saznali istinu. A nadam se da će ih sutra biti još više. To je jedino ispravan put za shvaćanje istine o agresiji 1992. godine na nezavisnu Republiku Bosnu i Hercegovinu.

Također je neprihvatljiva danas špekulacija pojedinih predstavnika međunarodne zajednice – kako treba sa političke scene ukloniti sve sudionike rata. Pa nije međunarodna zajednica 1945. godine tražila eliminaciju CHURCHILLA i DE GOLLA nego HITLERA i MUSOLINIJA i NJIHOVIH KVISLINGA.”

Kratku hronologiju disolucije SFRJ i priprema za agresiju i agresiju na RBiH iznio je u svom uvodnom izlaganju profesor dr. **Omer Ibrahimagić:**

RBiH je vodila odbrambeni rat

“Kada su propali razgovori između predsjednika jugoslovenskih republika o novom državnom preustroju SFRJ u kojoj bi republike imale više političke i državne samostalnosti, uz zadržavanje jugoslovenskog okvira, nastao je proces disolucije SFRJ koji je trajao skoro cijelu 1991. godinu pa do 27. aprila 1992. godine. Pod uticajem ranijih velikodržavnih projekata o podjeli BiH, nagodbu su napravili Tuđman i Milošević u Karađorđevu i Tikvešu u proljeće 1991. godine. Kao posljedica te nagodbe bosanski Srbi i bosanski Hrvati su instrumentalizirani i pretvoreni u unutrašnji bh, politički i vojni faktor, koji treba iznutra da pomogne realizaciju velikodržavnih projekata napravljenih u Zagrebu i Beogradu, da se na račun teritorije Bosne i Hercegovine stvore velika Srbija i velika Hrvatska.

U tom cilju, kao reakcija na Memorandum o namjerama Skupštine SRBiH od 14. oktobra 1991. godine, nastala je 24. oktobra 1991. godine Skupština srpskog naroda u BiH, a 18. novembra 1991. godine Hrvatska zajednica Herceg-Bosna. Na odluku Skupštine SRBiH da se na traženju Bodinterove komisije raspiše referendum građana BiH za nezavisnu i suverenu BiH, bosanski Srbi su odgovorili donošenjem Ustava Srpske Republike Bosne i Hercegovine 28. februara 1992. godine i odbijanjem učešća na referendumu. Tim Ustavom tzv. Srpska Republika BiH priključena je Jugoslaviji kao budućoj federaciji srpskih zemalja.

Nadalje, HDZ je pod snažnim uticajem Katoličke crkve uzeo učešća na referendumu plašći se ostanka Hrvata Bosne i Hercegovine u Jugoslaviji, računajući da će se lakše moći ostvariti proces secesije teritorija nastanjenog hrvatskom većinom i njihovo priključenje zamišljenoj Velikoj Hrvatskoj.”

Međunarodno priznanje RBiH

“Kao što je poznato, BiH je stekla međunarodno pravno priznanje 6. aprila 1992. godine. Hrvatska i Slovenija su formalno već u junu

1991. godine proglasile svoju nezavisnost, da bi taj čin pod pritiskom međunarodne zajednice odložile do 8. oktobra 1991. godine, a međunarodna zajednica ih je priznala tek 15. januara 1992. godine. Bodinterova komisija, koju je obrazovala Evropska zajednica, objavila je početkom novembra 1991. godine svoje ekspertno pravno mišljenje da se SFRJ nalazi u prosecu disolucije, dakle, raspada.

Do kada je trajao taj proces disolucije SFRJ? Ako se uzme 15. januar 1992. godine kao datum kada su Hrvatska, Slovenija dobile međunarodno priznanje, da je Makedonija također ispunila uslove za priznanje, a Bosna i Hercegovina je to priznanje dobila 6. aprila 1992. godine, formalno u sastavu SFRJ ostale su samo Srbija i Crna Gora. Savezna skupština je 27. aprila 1992. godine usvojila novi Ustav, kojim je nastala i peta država na tlu SFRJ, to je Savezna Republika Jugoslavija, u čijem sastavu su Srbija i Crna Gora.”

Profesor Ibrahimagić je dalje govorio o otežavajućim okolnostima odbrane R BiH.

Rat protiv Bosne i Hercegovine

Cjelovitu, nepodijeljenu Bosnu i Hercegovinu su ostali braniti Bošnjaci kojima su se priključili bosanski Srbi i bosanski Hrvati koji nisu slijedili politiku HDZ-a i SDS-a. Taj broj Srba i Hrvata nije predstavljao ozbiljan vojni faktor, ali je bio veoma bitan i značajan moralni i politički faktor, koji je trebao da negira SDS-a i HDZ-a političku propagandnu tvrdnju da više nije moguć njihov suživot sa Bošnjacima, odnosno zajednički život sva tri naroda u jedinstvenoj i cjelovitoj Bosni i Hercegovini.

“U odbrani svoje neovisnosti i samostalnosti Bosna i Hercegovina je imala još tri bitne otežavajuće okolnosti:

Prva, što je proces disolucije SFRJ dugo trajao (skoro godinu i po dana).

Druga otežavajuća okolnost je bila ta što su vlast u BiH vršile tri nacionalne stranke: SDS, HDZ i SDA, od kojih su prve dvije od izbora

18. novembra 1990. godine do okončanja procesa međunarodnog priznanja BiH, a naročito SDS, opstruirale efikasnost u procesu vršenja vlasti, da bi je od sredine 1991. godine počele otvoreno dezavuirati, stvaranjem nacionalnih teritorijalnih administrativnih jedinica.

Treća otežavajuća okolnost za BiH je bila što je ona u procesu disolucije SFRJ već bila zaposjednuta enormno velikim brojem vojnih jedinica JNA, pored onih koje su ranije bile u BiH.”

Za profesora Ibrahimagića nema dileme kada je u pitanju karakter rata u Bosni i Hercegovini.

Građanski rat ili agresija?

“U političkoj tradiciji BiH, s obzirom na historijsku činjenicu da njeno stanovništvo ima milenijsko iskustvo življenja u susjedstvu različitih konfesija i multikultura, nije bilo zabilježenog slučaja da su međusobno ratovali njeni stanovnici zbog toga što su pripadali različitim konfesijama i kulturama. Ratovi u BiH su uvijek unošeni spolja.

Ako se ima u vidu zanemariv broj općina koje čine homogenu monoetničku strukturu stanovništva, strateški gledajući, nije bilo nikakve šanse da se zametne njihov međusobni rat.

Ako se pod građanskim ratom podrazumijeva rat između građana iste države, dakle, unutrašnji rat, onda on u BiH nije bio moguć, bar ne u onoj formi u kojoj se želi prikazati rat u BiH 1992.-1995. godine, kao etnički i vjerski sukob između tri etničke zajednice. Zbog međusobne izmiješanosti stanovništva svaki pokušaj takvog rata u BiH unaprijed je osuđen na neuspjeh.

Ako je riječ o građanskom ratu u užem smislu riječi, kada jedna od zaraćenih strana uvijek vlada države, dok je druga pobunjenička strana protiv vlade, u slučaju bosanskog rata 1992.-1995. godine ni ova teorijska pretpostavka nije bila ispunjena. HDZ i SDS bile su u sastavu vlade BiH zajedno sa SDA. Ne treba zaboraviti da je bosanska

vlada za sve vrijeme rata bila multietničkog sastava, iako su je bili napustili sljedbenici HDZ i SDS.”

Na osnovu brojnih argumenata, profesor nedvosmisleno tvrdi da je ovo bila **agresija SR Jugoslavije i Hrvatske na Bosnu i Hercegovinu**.

Ako iz ove analize proizilazi da se rat u BiH nije mogao nazvati građanskim ratom, preostaje nam da ispitamo da li se rat u BiH 1992.-1995. može nazvati agresijom.

“Susjedi Bosne i Hercegovine Srbija i Hrvatska razvijale su decenijama, od sredine XIX stoljeća, kod katoličkog i pravoslavnog stanovništva u BiH, svijest o tome da su bosanski katolici Hrvati, a bosanski pravoslavci Srbi, i time razvijali političko-pravne ideje o historijskom pravu Srba na Bosnu, kao samo srpsku zemlju, odnosno o historijskom pravu Hrvata na Bosnu, kao samo hrvatsku zemlju. Time su zanemarivale ili potpuno negirale historijsko pravo Bošnjaka da je Bosna i njihova zemlja i da oni druge domovine nemaju. Naprotiv, oba susjeda su bosanske muslimane, kada im je trebala njihova podrška, smatrali dijelovima srpskog, odnosno hrvatskog naroda, a kada im nisu trebali, koristili su svaku priliku da ih fizički zatru.

Stoga su ciljevi oba agresora bili identični: da Bosna i Hercegovina nestane kao suverena i politički nezavisna država i da se muslimani Bošnjaci kao narod zatru znanovjek, ali ne zbog toga što mrze muslimane Bošnjake, već da njihovim zatiranjem dobiju bosanske teritorije za veliku Srbiju i veliku Hrvatsku. Međutim, i među bosanskim Srbima i među bosanskim Hrvatima, ostao je dovoljan broj protivnika velikonacionalističkih projekata da zajedno sa Bošnjacima brane Bosnu i dokažu mogućnost suživota i mogućnost Bosne kao multietničke i multikonfesionalne države.

Dakle, bilo je dovoljno probosanski orijentiranih Srba i Hrvata, da zajedno sa Bošnjacima odbrane ideju Bosne u njenim međunarodnopravno priznatim granicama, uz podršku progresivnih snaga u svijetu i da se očuva državni okvir Bosne i Hercegovine u

kojoj će sva tri naroda biti jednakopravna. Ali nisu mogli spriječiti njenu podjelu na dva entiteta sa asimetričnom unutrašnjom organizacijom.”

Zašto je BiH ostala podijeljena?

“Razlog što je BiH ipak unutar sebe ostala podijeljena jeste što su agresori Jugoslavija i Hrvatska imale uz sebe u samoj Bosni kritičnu masu pristalica njihovih velikodržavnih projekata, koji su od BiH trebale da naprave veliku Hrvatsku i veliku Srbiju. Tako se desilo, iako je BiH sporazumom u Dejtonu podijeljena na dva entiteta, da se do danas na prostorima koje je kontrolirala Hrvatska zadržala faktička politička, vojna i ekonomska infrastruktura ranije Hrvatske Republike Herceg Bosne, danas u sastavu Federacije BiH, koja nesmetano funkcionira, mada je nema u Ustavu Federacije Bosne i Hercegovine.

S druge strane, Republika Srpska, iako je trebala da do 14. marta 1996. godine usaglasi svoj Ustav sa Ustavom BiH i time umjesto paradržave, sebe svede na entitet, ona i danas odolijeva svim pritiscima, uz podršku relevantnih političkih snaga Jugoslavije, da igra ulogu države i da opstruira uspostavu institucija BiH, smijući se u lice Visokom predstavniku i relevantnim faktorima međunarodne zajednice, ne isporučivši još ni jednog optuženika Haškom tribunalu.

Razlog što je to tako jeste što su probosanske snage uz podršku Međunarodne zajednice uspjele da odbrane Bosnu i Hercegovinu, ali ne i da je oslobode. Zato se može reći da se Bosna i Hercegovina protiv dvostruke agresije uspjela da odbrani, ali ne i da se oslobodi. Armija Republike Bosne i Hercegovine koja je bila multietničkog sastava i koja se borila za cjelovitu BiH, u svojim redovima nije imala dovoljnu kritičnu masu probosanski orijentiranih Srba i Hrvata koji bi vojnički nadvladali svoje sunarodnike koji su se svrstali uz politiku Tuđmana i Miloševića da dijele Bosnu za sebe. To je, po našem mišljenju, bio jedan od glavnih razloga zbog čega međunarodna zajednica nije dozvolila da AR BiH koju su više od 90% činili Bošnjaci muslimani

vodi i oslobodilački rat u Bosni i Hercegovini i time preduprijedi njenu podjelu na entitete, jer nije željela da Bošnjaci kao pobjednici diktiraju buduće uređenje Bosne i Hercegovine.

To je razlog zbog čega su Sporazum iz Dejtona potpisali šefovi država agresorskih zemalja Jugoslavije i Hrvatske, čime su samo zamijenili svoje odore: skinuli uniformu agresora, a obukli frakove mirotvoraca. U Bosni su svi oni koji su slijedili njihove političke projekte u svojoj svijesti zadržali ideje zbog kojih su se borili protiv Bosne i Hercegovine. Nije li nedavno francuski filozof Bernar Anri Levi (Bernard Henry Levy) primijetio da je “većina Srba željela bivšeg predsjednika Slobodana Miloševića” i pozvao gledaoce koji su prisustvovali projekciji njegovog filma **Bosna** da “istjeraju male Miloševiće iz svojih glava.” Kad je to morao reći u Beogradu, koji za sebe tvrdi da nije učestvovao u bosanskom ratu, razloga više ima da se to kaže i za kolektivnu svijest ogromne većine bosanskih Srba, posebno onih u Republici Srpskoj. Ista ova dijagnoza važi i za ogromnu većinu bosanskih Hrvata, posebno onih koji su i danas pod uticajem HDZ-a, da bi trebali istjerati iz svojih glava “male Tuđmane.”

“Eto, iz ovih razloga se borba Bosanaca za cjelovitu Bosnu i Hercegovinu ne može nazvati odbrambeno-oslobodilačkom kao što se to moglo reći za partizane u Drugom svjetskom ratu, već samo odbrambenom. Dakle, Bosna i Hercegovina je samo odbranjena. Od njene teritorije agresori nisu uspjeli napraviti veliku Srbiju i veliku Hrvatsku,” ustvrdio je na kraju izlaganja profesor Ibrahimagić.

Magistar **Husnija Sejdinović** je svoje izlaganje posvetio subverzivnim operacijama agresora u funkciji pripreme i zamagljivanja karaktera rata u BiH podsjećajući da je Bosna i Hercegovina, tokom cijele svoje historije, osim vojnom silom, ugrožavana raznoraznim specijalnim i specifičnim agresijama.

Agresori su u pripremi agresije na RBiH vodili i veoma veliki broj specijalnih propagandnih operacija.

“Težišni cilj agresorske propagande bio je: lažima i dezinformacijama proizvesti mržnju, nepovjerenje, zablude, obmane itd. A, mržnja je uvijek bila prvi i posljednji korak do zločina. Podloga tome je agresivni nacionalizam i velikodržavne ambicije. O tome postoje i zvanične naučne spoznaje i ocjene po kojima su “glavni uzroci ovog rata u tome što su iskre agresivnog nacionalizma raspirili vođe jugoslovenske federacije koji su u želji da ostvare svoje nacionalističke ciljeve prizivali “prastare mržnje” i koji su namjerno pokrenuli svoje propagandne mašinerije sa ciljem da opravdaju ono što se opravdati ne može: upotrebu nasilja radi osvajanja teritorija, protjerivanje “drugih” naroda i nastavljanje autoritarnog ustroja vlasti”.

Velike subverzije izvršene su i u kadrovskoj politici u svim značajnijim sferama društvenog života.

“Smišljeno uspostavljanje nadmoćni u kadrovskoj politici sa velikosrpskih pozicija, također je 80-ih godina poprimilo dimenzije prave subverzivne operacije. Veoma relevantne naučne studije ukazuju da je protiv RBiH vođen i “kadrovski rat” u svim ključnim oblastima društvenog života. Planeri i izvođači takve subverzivne operacije su dobro znali da je uspostavljanje nadmoći u vođenju kadrovske politike jedna od najvažnijih poluga upravljanja procesima društvenog odlučivanja.

“Statistički podaci iz 1969. godine pokazuju da su Srbi i Crnogorci u ukupnom stanovništvu SFRJ učestvovali sa 42,2%, a držali su 78,9% viših i visokih položaja u saveznim institucijama. Procjenjuje se da taj omjer nije bitnije promijenjen do 1991. godine, kada su Bošnjaci i Hrvati raznim pritiscima postepeno skoro potpuno potisnuti sa funkcija iz saveznih institucija.

Od ukupnog broja zaposlenih (11.785) u republičkim organima uprave BiH Srba je bilo 39% ili 8% više, Bošnjaka 34,5% ili za 9% manje u odnosu na učešće u stanovništvu, a Hrvata je 13,7% ili za 3,5% manje.

U Arhivu BiH, u periodu od nekoliko decenija, Srbi su od ukupnog broja zaposlenih (oko 100) činili 59% toga sastava, tri puta su direktori bili Srbi, a Bošnjaci nijednom.

Među ukupno zaposlenim (14.238) u opštinskim organima uprave Srbi učestvuju 39,7%, Bošnjaci 35%, Hrvati 14,4% i ostali 7,)%.

Prema svim pokazateljima, najizrazitija je premoć srpskog faktora u vojnim sastavima JNA, ta premoć se odražavala još od 1981. godine.

Među generalima (153) Srba je bilo 38% više nego što bi im pripadalo po nacionalnoj kvoti, a Crnogoraca pet puta više, dok je Bošnjaka bilo pet puta manje, a Hrvata je bilo manje za 30%.

Među pukovnicima (2.542) Srba je bilo 2 puta više, Crnogoraca četiri puta više, a Bošnjaka sedam puta manje i Hrvata dva puta manje. Među potpukovnicima (6.138) Srba je bilo za 75% i Crnogoraca tri puta više, a Bošnjaka pet puta manje i Hrvata dva i po puta manje. Među majorima (3.505) Srba je bilo više za 65%, Crnogoraca dva puta više, a Bošnjaka je četiri puta manje i Hrvata dva puta manje.

Kadrovska dominacija Srba je bila evidentna i u štabovima TO u Bosni i Hercegovini do pred agresiju. Od ukupno 25 formacijskih mjesta na kojima su bili raspoređeni generali, pukovnici i potpukovnici, na samo četiri mjesta su bili Bošnjaci, na dva Hrvati, a sve ostalo su držali Srbi.

Od 1989. godine komandanti RŠTO BiH su isključivo bili Srbi (tri puta). Od ukupno 84 starješine i građanska lica na radu u RŠTO njih 47 su bili Srbi, 32 Bošnjaci i 5 Hrvati.

U drugoj polovini 1991. godine u Okružnom štabu TO Banja Luka *“nije bilo niti jednog Bošnjaka, čistka je izvršena izuzetno radikalno, otvoreno i beskompromisno”*.

Početak osamdesetih godina u ukupnom broju zaposlenih u MUP-u SR BiH bilo je 67,8% kadrova srpske nacionalnosti, među radnicima milicije bilo je 71% pripadnika ove nacionalnosti, 56% ih je bilo u SDB-u pri čemu među rukovodećim kadrovima čak 70,2%.

U godini pred agresiju u SJB je od ukupno 8.951 zaposlenih bilo 37% Srba, 36% Bošnjaka i 14% Hrvata. A u državnoj bezbjednosti od ukupno 505 zaposlenih Srbi su činili 34%, Bošnjaci 36% i 21% Hrvati.

Od ukupnog rezervnog sastava MUP-a RBiH (25.418) Srba je bilo 38%, Bošnjaka 37% i Hrvata 19%. U rezervnom sastavu SDB-a (901) Srba je bilo 39%, Bošnjaka 30% i Hrvata 19%.

Stanje je daleko nepovoljnije bilo u rezervnim sastavima MUP-a u pojedinim regijama. U banjolučkoj regiji su u rezervnom sastavu Srbi učestvovali sa 68% (u sastavu stanovništva sa 55,6%), U bihačkoj regiji sa 45% (u stanovništvu 22,9%), u dobojskoj regiji sa 43% (u stanovništvu 35,2%), u tuzlanskoj regiji sa 39% (u stanovništvu 28%) itd.

Preovlađujuća zastupljenost Srba bila je u godinama pred agresiju izražena i u pojedinim javnim medijima. Tako je, naprimjer, među zaposlenima Radija BiH bilo 48,5% Srba, 24,5% Bošnjaka, 2,4% Hrvata i Crnogoraca 1,6%. U sastavu direkcije i sekretarijata Radija BiH Srba je bilo 50%, u informativnom programu 53,2%, u dramskom programu 50%, među novinarima urednicima 48,7%, u dopisničkoj mreži 46%, u obrazovnom programu 41,6% itd.

Među zaposlenima u TANJUG-u, kao izuzetno važnoj informativnoj ustanovi, u ukupnom broju zaposlenih (267) 74,5% su bili Srbi, 13,85% Hrvati i 3,7% Bošnjaci. Kroz 50 godina postojanja TANJUG-a učešće Srba među onima koji su bili direktori je 70,6%, Hrvati 17,6%, dok Bošnjaci ni jednom nisu bili na takvoj dužnosti. Slično stanje je bilo i u sastavu glavnih urednika i u sastavu dopisničke mreže iz inostranstva.”

Posmatrajući navedene pokazatelje u cijelini, može se konstatirati da je takva kadrovska politika, uz prožimanje sa velikosrpskom propagandom, bila jedan od ključnih oslonaca za sve druge subverzivne operacije koje su bile u funkciji pripreme i zamagljivanja oružane agresije. To se odnosi i na sveobuhvatno i produbljeno subverzivno

obavještajno istraživanje i “pokrivanje” BiH.

Fra Luka Markešić je na okruglom stolu iznio i svoje viđenje karaktera rata u BiH, naglašavajući da se želi osloniti samo na autoritet istine, te naglašava:

“Želim se osloniti samo na autoritet istine i svjestan sam da se do nje može doći samo nesebičnošću, preko prepreka iznutra i izvana, iz ljubavi prema samoj istini i stvarnosti koju ona kao istina ‘otkriva’.”

Za uvaženog fra Luku Markešića nema dileme, kada je u pitanju rat u BiH 1992.-1995. godine.

“Rat u BiH 1992.-1995. godine bio je rat velikosrpske politike protiv BiH kao države. To je prva i glavna točka mog viđenja ili istine o tom ratu.

Ovako postavljenom tezom želim jasno kazati svoje uvjerenje da je prvi i glavni uzrok i cilj rata u BiH bio da se uništi BiH kao država. Nije to, dakle, bio ni plemenski, ni građanski, ni vjerski, nego politički rat! Za potvrdu ove tvrdnje kao teze iznosim stav jednog sličnog okruglog stola, održanog u Zagrebu 27. i 28. travnja 1993., u organizaciji Franjevačke teologije iz Sarajeva, tada u izbjeglištvu u Samoboru, s temom “Rat u Bosni i Hercegovini: uzroci, posljedice, perspektive”.

Stavove i zaključke navedenog skupa prezentirao je citatom iz otvorenog pisma koje je upućeno dvadeset i jednoj javnoj ličnosti i instituciji svijeta (Ivan Pavao II, Boutros Boutros Galli, Bill Clinton... Fahd Ibn Abdul Aziz, Hudžetul-islam Rafsandžani itd.)

“Svjedoci smo istine o uzrocima ovoga rata u BiH i posve odgovorno izjavljujemo:

Ovo nije nikakav vjerski, etnički ili građanski rat. Njega je pokrenula velikosrpska politika nakon legitimno izražene volje nesrpskih naroda bivše Jugoslavije za samoodređenjem i pravom na vlastitu državu. Uzrok rata nije nipošto razlika vjere, kulture i nacije

Hrvata, Muslimana i Srba, nego jedino volja za premoć velikosrpske politike”.

“Posljedice ovoga strašnoga rata su nezapamćeno uništenje svega duhovnoga i materijalnoga bića nesrpskih naroda. To se pokazuje posve jasno u genocidu, etničkom čišćenju, masakrima civilnog pučanstva, koncentracijskim logorima, silovanjima muslimanskih i hrvatskih žena, među njima čak i djevojčica od sedam (7) godina. A jednako tako u uništavanju vjerskih, kulturnih i gospodarskih dobara, što ovu zemlju pretvara u golemu ruševinu.

Ovakvo viđenje rata u BiH ima svoje već dobro poznato utemeljenje također u staroj i novoj povijesti odnosa velikosrpske politike prema teritorijama i narodima na Balkanu koje je ona htjela svojom hegemonijom osvojiti i pripojiti Velikoj Srbiji, počevši od “Načertanija” Ilije Garašanina iz godine 1844., plana “Homogene Srbije” Stevana Moljevca iz godine 1941., sve do “Memoranduma Srpske akademije” iz godine 1986.

U tom smislu treba shvatiti politički poklič Radovana Karadžića na početku ovoga rata: “Svaka srpska baba zna što je srpska država!” (Osobni “Dnevnik”). Time, naime, želi samo pojačati tu nacionalističku svijest kod svakog člana srpskog naroda. U isti red značenja spada i tumačenje prošlog rata: ‘Mi ga tretiramo kao oslobodilački rat’, kaže Mirko Šarović, predsjednik RS.”

“Ta je hegemonistička politika danas uglavnom poznata i svjetskoj javnosti, kako se jasno pokazuje u mnogim izvještajima međunarodnih organizacija i prikazima dobrih poznavatelja političkih prilika na ovim našim područjima. Tako Norman Cigar u svojem osvrtu na nedavni konflikt na području bivše Jugoslavije objašnjava kako je “srpska strana u sukobu – pa bili to Slobodan Milošević, vrh Jugoslavenske narodne armije (JNA), srpski nacionalisti ili vodstvo bosanskih Srba – vodila rat u svrhu doseganja konkretnih vojnih i političkih ciljeva. O ciljevima i tipovima rata koje je ta velikosrpska politika vodila u BiH, Cigar dalje kaže: “Usprkos mnogim akcijama malih postrojbi i učinaka lokalnih

lojalnosti, postoje nedvojbeni pokazatelji da su glavni srpski stratezijski i operativni ciljevi bili tradicionalni i da su ključne snage u tome bile konvencionalne naravi. Konačno, za srpsko vodstvo, kako u Srbiji, tako u Bosni, cilj je također bio zadobiti kontrolu nad teritorijem u težnji za stvaranjem velike Srbije, iako je, kao i u Hrvatskoj, količina teritorija ovisila o tome koliko će se moći držati snagom oružja.”

Kada govori o sukobu Hrvata i Bošnjaka u Bosni i Hercegovini, fra Luka ni tada nema dvojbe da i ovaj sukob nazove pravim imenom:

Sukob Hrvata i Bošnjaka

“Rat između Hrvata i Bošnjaka (tada još Muslimana) u BiH jest, po mojem viđenju, samo sastavni dio ili nastavak rata protiv BiH kao države. Njegova tragičnost poprima stravične oblike već samim tim što je u tom ratu došlo do sukoba među samim prvotnim žrtvama velikosrpske agresije na BiH. Tako je nastala još veća opasnost za državu BiH, jer je time dovedena u pitanje mogućnost zajedničkog življenja različitih narodnih skupina u njoj, osobito njezinih triju konstitutivnih naroda Bošnjaka, Hrvata i Srba. A to je upravo bio glavni cilj te političke ideologije – uništiti ideju BiH kao ideju mogućnosti suživota i zajedništva.”

“Nema sumnje da je također i velikohrvatska politika bila umiješana u rat u BiH 1992.-1995., politički i vojno. To mogu poricati samo oni koji su spremni nijekati i ono što su vidjeli svojim očima, slušali svojim ušima. Pitanje je samo – koliko je ta politika bila doista državna, a koliko politika samo jedne stranke, HDZ-a, ili, još točnije, jedne uže skupine hrvatskih ekstremista u toj stranci okupljenih oko Gojka Šuška, koja je za svoje ciljeve upotrijebila i vojsku? Sve to uz posvemašnju osobnu podršku samog Franje Tuđmana kao predsjednika Hrvatske, koji je zajedno sa Slobodanom Miloševićem sigurno htio milom ili silom krojiti podjelu BiH, a time i njezino uništenje kao države u njezinim dugovječnim povijesnim granicama kao i onima AVNOJ-a! U tom svjetlu treba vidjeti njihov osobni

susret u Karađorđevu (25. 3.1991.), te brojne druge susrete i oblike komunikacije, osobno ili preko posrednika”.

Pozivajući se na pisanje Martina Špegelja ističe da su za mnoge sudbonosne odluke znali samo Tuđman, Šušak i Boban. Pokušaj i neuspjeh agresije R Hrvatske na R BiH gospodin Špegelj je vidio ovako:

“Neprijateljstva između HV i HVO, s jedne strane, i srpske vojske, s druge strane, gotovo su prestala. Štoviše, počela je trampa – tzv. humano preseljavanje hrvatskog stanovništva preko srpskih teritorija plaća se hrvatskom naftom za pogon srpskih tenkova. U međuvremenu, Armija BiH narasla je na gotovo 200.000 ljudi. Bila je slabo naoružana, ali izuzetno motivirana, pa je zaprijetila opasnost poraza politike podjele BiH i vojske koja je tu podjelu trebala osigurati. Zbog toga tijekom 1993., osobito ujesen, kreće tajna akcija pokretanja HV u BiH... Cijele postrojbe ili njihovi izabrani dijelovi, tj. vojne skupine pod izravnom kontrolom ministra Šuška koje nisu bile u legalnom vojnom ustroju prelaze u BiH, ali zbog apsolutno nekompetentna zapovijedanja nastaje kaos.

Provođenje toga tajnog i nezakonitog projekta velikohrvatska politika je provodila preko Hrvatske demokratske zajednice Hrvatske i BiH kao praktično jedinstvene stranke (HDZ).”

Govoreći dalje o mjestu Bošnjaka u ratu, fra Luka kritizira pogreške političkog rukovodstva Bošnjaka, a posebno prikriveno ili javno prihvatanje formiranja muslimansko-bošnjačke države, što je samo drugo ime za prihvatanje “miloševićevsko-tuđmanovske” politike ideologije o podjeli BiH, te citira Rusmira Mahmutćehajića:

Rat u BiH i bošnjački narod

“Bošnjački je narod bio u prvom dijelu prošloga rata u BiH samo objekt nacionalističkih političara, srpskih i hrvatskih, koji su htjeli bez uvažavanja toga naroda kao političkog subjekta rješavati njegovu životnu sudbinu. To je, zapravo, bio sastavni dio plana podjele BiH,

po kojemu se Bošnjacima (tada još Muslimanima) daje mogućnost da oblikuju svoju državicu na uskom području, takozvanu “zemljicu Bosnu” (Tuđman) ili da ih se uništi ako se ne pokore, prema izričitoj javnoj najavi Karadžića u parlamentu BiH (Milošević). Nakon početnog oklijevanja i nesnalaženja u toj “rašomonskoj” situaciji odnosa žrtve i napadača, političari bošnjačkog naroda, na čelu s Alijom Izetbegovićem, odlučili su prestati biti samo objekt, preuzeti vlastitu ulogu i odgovornost, te postati politički subjekt, politički i vojno.”

“Tako se legitimira ideja zasebne etnonacionalne države Bošnjaka, a borba za BiH svodi se na bošnjački odustanak od nje kao organskoga jedinstva. Bošnjačka etnonacionalna oligarhija priznaje da je BiH sastavljelina koja se stjecajem ratnih okolnosti ne može održati, pa je najbolje rješenje da se rastavi. Izetbegović pristaje isključivo na vlastiti etnonacionalni nacrt koji se, opet, konstituira kao etnonacionalna elita i etnonacionalna ideologija. Drugim riječima, politika realizma nameće da se prihvati muslimanska država, što je u očima bosanskohercegovačkih patriota zapravo bio pristanak na samoubojstven odnos i prema bošnjačkom narodu i prema bosanskohercegovačkoj državi. Ni bošnjačko političko vodstvo, dakle, nije bez krivice za niz pojava slabljenja bosanskog patriotskog saveza i bosanske državne svijesti.”

Završavajući svoje izlaganje fra Luka Markešić je iznio i svoje viđenje budućnosti BiH:

BiH evropskog tipa – kao sekularna i demokratska država

“Sastavni dio ovog mojeg viđenja jest i gledanje na perspektivu BiH kao države zajedničke svim ljudima i narodima koji u njoj žive, sa svim njihovim nacionalnim, kulturnim i vjerskim specifičnostima i razlikama. Očito je da nacionalne političke stranke u BiH – SDS, HDZ i SDA – koje su uvele zemlju u ratno stanje i postale uzrok velikih stradanja ljudi i naroda nisu u mogućnosti pokazati neku pozitivnu perspektivu takve države. One mogu samo još više voditi konačnom

uništenju države kao zajedničkog okvira života, a time same ljude i narode na ovim prostorima dovesti još tragičnijim situacijama.

Spas je ipak došao, ali s druge strane, iznutra, od “svetog ostatka” tih naroda – Bošnjaka, Hrvata i Srba, te izvana, od “pružene ruke” međunarodne zajednice.

Što se tiče prvoga, došlo je do uspješnog organiziranja ljudi na drugačijim idejnim programima u opozicionim strankama i civilnim društvima. Njihov je cilj izgradnja BiH europskog tipa – kao sekularne i demokratske države. Uz poznate opozicione stranke – SDP, HSS, GDS, LBS, MBO..., kojima su se kasnije priključile NHI i druge manje stranke, valja istaknuti također rad civilnih društava kao što su Hrvatsko narodno vijeće (HNV), Srpsko građansko vijeće (SGV), Društvo nezavisnih intelektualaca Krug 99 i Vijeće kongresa bošnjačkih intelektualaca (VKBI), koji su posebno zaslužni za stvaranje alternative nacionalističkim politikama, za prihvaćanje ideje o državi europskog tipa – sekularnoj i demokratskoj – te za priznanje konstitutivnosti triju naroda na cijelom teritoriju BiH.”

Na kraju rada okruglog stola, a o indikatorima karaktera sukoba na prostoru SFRJ, govorio je i general-major **Jovo Blažanović**, savjetnik člana Predsjedništva BiH Živka Radišića.

“Procese na prostoru bivše SFRJ nužno je posmatrati kao jedinstvo procesa užih teritorija na širem području. Neophodno je to iz vrlo značajnog razloga što je SFRJ, na cijeloj njenoj teritoriji, bila jedini međunarodno priznat subjekat. Ta činjenica, smatram, mora se uvažavati da bi se, uopšte, koliko-toliko, proces posmatrao objektivno, pogotovo kada je riječ o temi rasprave: građanski rat ili agresija u Bosni i Hercegovini.”

“Drugi razlog neophodnosti jedinstvenog posmatranja procesa na prostoru bivše SFRJ je naglašen značaj dvostrukog trougla, nacionalnog Srbi-Hrvati-muslimani i teritorijalno-političkog SRJ-RH-BiH, za stabilnost u svakoj od ovih sada posebnih geopolitičkih cjelina, zajedno

na prostoru sve tri, na prostoru cijele SFRJ, pa i Balkana. Slovenci i Makedonci, Slovenija i Makedonija nisu imali tako isprepletene teritorijalne i nacionalne interese sa drugim narodima u SFRJ da bi, prvo, imali razloga za teška sporenja sa bilo kojim od navedenih naroda iz spomenutog trougla.”

RBiH i RH, za razliku od Slovenije i Makedonije, bile su unutar “granice”: Karlobag-Karlovac-Virovitica, te je to bio “uzrok” agresije.

“U svim prelomnim događajima dvadesetog vijeka Srbi i Hrvati su se našli na suprotstavljenim stranama.”

Zar stalni sukobi Srba i Hrvata nisu bili razlog više za “dogovoreno” razdruživanje, ili su im zajedničke želje da dijele BiH bile jači razlog za “savezništvo?”

“Jedinice JNA su na teritorijama većinski naseljenim nesrbima svedene na beznačajne ostatke u ljudstvu. Iako sa brojnom tehnikom te jedinice su, na teritorijama sa većinskim hrvatskim narodom, osim za nužnu vlastitu odbranu, onesposobljene za bilo kakav ozbiljniji zadatak.”

Nije se valjda očekivalo da oficiri bivše JNA iz reda hrvatskog naroda, a kasnije i bošnjačkog “asistiraju” u najcrnjim zločinima koji su slijedili?

U Bosni i Hercegovini je tokom rata bio vrlo visok stepen svrstavanja i homogenizacije na nacionalnoj osnovi.

Međunacionalnom sukobu Srba sa Hrvatima i muslimanima, nastalom na relaciji za i protiv BiH u Jugoslaviji, kasnije se pridružio i sukob Hrvata i muslimana a i sukob među muslimanima, naravno na drugim osnovama.”

U ovom ratu je svrstavanje izvršeno “na relaciji”: za ili protiv države RBiH. “Želja” svih naroda SFRJ da žive u toj državi danas je više nego očigledna, zar ne?

“Formacijski sastavi regularnih armija stranih država bez

odluke UN angažovane su: u Hrvatskoj u operaciji “Oluja”, snage nekih NATO zemalja. Snage nekih zemalja NATO-a borbeno su se angažovale u petnaestodnevnom bombardovanju Vojske Republike Srpske Krajine i Republike Srpske 1995. godine. Naročito snažno NATO se angažovao u agresiji na SRJ 1999. godine.“

Snage međunarodne zajednice jesu angažirane sa ciljem zaustavljanja rata, a njihovo angažiranje 1999. godine nije predmet rasprave ovog okruglog stola.

“Hrvati Hrvatske i Hrvati i muslimani Bosne i Hercegovine, kao i neki moćni subjekti iz međunarodne zajednice, uporno istrajavaju na srpskoj krivici za sukobe na prostoru bivše SFRJ, čak na agresiji na Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu.”

Valjda su sve rezolucije Savjeta bezbjednosti UN-a, optužbe i presude haškog Tribunala za počinjene ratne zločine dovoljan argument za ocjenu karaktera rata u BiH?

JNA je proglašena srbo-komunističkom, srbočetničkom i agresorskom. Upravo oni koji su joj dali te kvalifikacije JNA su pretvorili u srpsku. Od ljudstva koga su manipulacijama izvukli iz JNA formirali su republičke paravojne formacije, vojno organizovane i naoružane da se suprotstave kome? U stvarnosti da napadnu JNA.

Zar su starješine bivše JNA iz reda bošnjačkog naroda trebali ostati da ruše: Sarajevo, Mostar, Goražde... i gradove i sela širom RBiH.

“Sveukupna, posebno politička, moralna i materijalna podrška SRJ i srpskog naroda Srbije i Crne Gore Srbima u Bosni i Hercegovini nemjerljivog je značaja i vrijednosti. Sa stanovišta mogućnosti da u ratu izdrže najmanje istog, a sigurno još većeg značaja je pomoć koju su primali Hrvati i muslimani u Bosni i Hercegovini.“

AR BiH je “izuzetno logisticirana”, posebno od jeseni 1992. do ljeta 1994. godine, kada je vodila rat za odbranu R BiH od Vojske: RS, SK, SRJ, RH, HVO i inih paravojskih formacija sa jedinicama MUP-a sa prostora SRJ i RH.

I pored oprečnih ocjena karaktera rata u BiH 1992.-1995. godine,

mi smo mišljenja da je napravljen važan korak u definisanju karaktera rata u BiH, jer je ovo prvi uspio pokušaj da se na jednom mjestu nađu pripadnici sva tri naroda iz oba entiteta.

Od sedamnaest uvodničara, koji su uzeli učešće u radu okruglog stola, bilo je deset Bošnjaka, četiri Hrvata i tri Srbina.

Osim dvojice učesnika iz manjeg bh. entiteta (Carević i Blažanović), ostali učesnici saglasni su da je na R BiH izvršena agresija, dok spomenuti pripadnici srpskog naroda iz RS to apriori odbijaju.

Jedan od razloga, vjerovatno, je i njihov položaj u strukturama RS, čije rukovodstvo također ima identične stavove o pitanju karaktera rata u BiH 1992.-1995. godine.

No, i činjenica da su se uvodničari složili da se ne slažu u ocjeni karaktera rata u BiH je korak naprijed.

Na kraju ovog osvrta na rad okruglog stola primjereno je ponoviti konstataciju gospodina **Stjepana Kljuića** koju je iznio pri kraju svojega vrlo nadahnutog i iskrenog izlaganja:

“Volim da kažem kako 1992. godine u Sarajevu za čestita i poštena čovjeka nije bilo dileme na koju će stranu. Tako želim da vjerujem da je danas mnogo više ljudi nego što ih je bilo jučer koji su saznali istinu. A nadam se da će ih sutra biti još više. To je jedino ispravan put za shvaćanje istine o agresiji 1992. godine na nezavisnu Republiku Bosnu i Hercegovinu.

Također je neprihvatljiva danas špekulacija pojedinih predstavnika međunarodne zajednice – kako treba sa političke scene – ukloniti sve sudionike rata. Pa nije međunarodna zajednica 1945. godine tražila eliminaciju CHURCHILLA i DE GOLLA nego HITLERA i MUSOLINIJA i NJIHOVIH KVISLINGA.”

Rasim Dupljak

The nature of the 1992-95 war in Bosnia and Herzegovina

Abstract

In late 2001 the Ibn Sina academic research institute of Sarajevo held an academic seminar on the nature of the 1992-95 war in Bosnia and Herzegovina. A number of scholars and officials from both entities and all three constituent nations were invited to present their personal views on the subject, based on the objective facts. A significant number of invitees responded, and for the first time since the war ended they discussed a single topic from various aspects. This paper includes important extracts from some of the presentations, and leaves it to the reader to draw his or her own conclusions.